

Begeleidingsethiek bij de politie

Verslag van de eerste ethiektafels

“Ook in het digitale domein staat de politie voor de waarden van de rechtstaat.”

Ethiek en technologie werkendeweg naar een handelingsperspectief

“Waakzaam en dienstbaar staat de politie voor de waarden van de rechtstaat. In het fysieke domein hebben we daar inmiddels een beeld bij, kunnen we er naar handelen en dat geeft de burger vertrouwen. Heel belangrijk voor ons werk als politie, dat merken we elke dag. Door de digitalisering van de samenleving en ons werk, wordt het steeds belangrijker om daarbij niet alleen juridisch, maar ook ethisch verantwoord te handelen. Elk groot bedrijf of organisatie herkent dit. Of heeft inmiddels negatieve ervaringen en verlies van vertrouwen opgedaan, bijvoorbeeld rond het gebruik van data door de Techreuzen als Google en Facebook. Dat staat al bij velen op het netvlies.

Het digitale domein is ook óns werkveld geworden. Elk deel van ons politiewerk heeft er wel op een of andere manier verbinding mee en steeds meer zie je dat technologie een onderdeel uitmaakt van ons werk; het werk dat steeds meer data-gedreven is.

Ook in het digitale domein staat de politie voor de waarden van de rechtstaat. Maar wat bedoelen we hier nu mee? Gelden diezelfde waarden, wat is de betekenis hiervan in een globale wereld en hoe zorgen we ervoor dat dit ethisch normbesef ook door de collega's in het politiewerk wordt erkend en er naar wordt gehandeld? Zijn we dus niet alleen technisch gezien voldoende toegerust om uitvoering te geven aan de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde in het digitale domein, maar steunt ons handelen ook op die waarden van de rechtstaat? Dit alles om bij de verdere digitalisering op dat vertrouwen van de samenleving te kunnen blijven rekenen.

Geen gemakkelijke vragen en niet één waar direct een pasklaar antwoord op is. Daar is veel voor nodig en daarom willen we graag met jullie starten. Nooit af, maar het is belangrijk om te starten en gaandeweg de antwoorden te vinden en tot een werkwijze te komen.”

Theo van der Plas
Programmadirecteur Digitalisering en Cybercrime
(nov 2019, over de ethiektafels)

(...) De informationele ethiek is geen andere ethiek dan die van de operatie, of die van onze bedrijfsvoering. In alle aspecten van ons gedrag vormen de missie van politie en de kernwaarden de basis.

Ethiek heeft de naam begrenzend te zijn aan de 'verleiding' die organisaties hebben om hun macht onbepaald uit te oefenen. Maar voor politie geldt dat ethiek tot actie dwingt en uitdaagt juist wel te handelen. Het is voor politie immoreel, 'onethisch', om niets te doen als we dat wel hadden kunnen doen. Dat leidt voortdurend tot een waardenspanning tussen het appel om in actie te komen en de eis om daarin terughoudend te zijn. Ga ver, maar ga niet te ver.

Gerbrand Mijzen en Carlos Gorsira,
Politie | Gegevensautoriteit
(okt 2019, over ethische omgang met gegevens)

"(...) In plaats van ethiek te zien als 'beoordelen' zou ze ook gezien kunnen worden als het normatief 'begeleiden' van technologie in de samenleving. Tegelijkertijd kan ethiek de samenleving ook begeleiden in de omgang met de technologie. Zo'n benadering plaatst de ethiek niet buiten de techniek, maar er middenin. De ethiek is dan niet primair gericht op de vraag of een technologie aanvaardbaar is of niet, maar op de vraag of en onder welke condities een technologie een verantwoorde plaats in de samenleving kan krijgen. De centrale vraag in begeleidingsethiek is niet 'ja of nee?' maar 'hoe?' Ze richt zich niet op afwijzen of aanvaarden, maar op het waardenvolle wijze ontwerpen, implementeren en gebruiken van nieuwe technologie.

De werkgroep "Digitalisering en ethiek" van ECP | Platform voor de Informatiesamenleving ziet dat er steeds meer ethische vragen komen rondom technologieën. Vertegenwoordigers vanuit overheid, bedrijfsleven, maatschappelijke sector en wetenschap willen in deze werkgroep een bijdrage leveren aan een vruchtbare omgang met die ethische vragen. Ze hebben daarvoor de theorie van begeleidingsethiek gecombineerd met praktische kennis uit vier cases. Dit heeft geleid tot de aanpak begeleidingsethiek die als doel heeft om technologie op een waardenvolle/ethische wijze in de samenleving te begeleiden en tevens de samenleving te begeleiden bij het waardenvol/ethisch gebruik van nieuwe technologie. De aanpak kent drie fases: beschrijving van een technologie in context, een dialoog over waarden en effecten met betrokkenen en het formuleren van concrete handelingsopties."

prof. dr. ir. Peter Paul Verbeek en
dr. ir. Daniël Tijink

ECP, Platform voor de Informatiesamenleving
(okt 2019, over de aanpak begeleidingsethiek)

ECP

Platform voor de
InformatieSamenleving

Ethiektafels

Aanleiding

Tweede helft 2019 heeft politie het verzoek gedaan aan ECP | Platform voor de informatiesamenleving om met begeleidingsethiek aan de slag te gaan in de concrete politiecontext. De behoefte was om meer over deze benadering van ethiek te leren en te ervaren of dit passend zou zijn voor de politie. Een mooie bijvangst zou natuurlijk zijn, als concrete handelingsperspectieven zouden ontstaan die in die concrete context toepasbaar zijn.

De belangstelling voor begeleidingsethiek is ontstaan vanuit het Programma Digitalisering en Cybercrime waar Theo van der Plas vanuit politie heeft bijgedragen aan de totstandkoming van deze methodiek. De benadering lijkt op het eerste gezicht goed bij de politie te passen; bijvoorbeeld door het accent dat wordt gelegd op het beoordelen van technologie in concrete context. En ook door het denken in hoe, in plaats van kan-niet-of kan wel. Een ethiek die niet alleen maar belemmeringen opwerpt, maar uitdaagt om al doende te ontdekken waar ethische grenzen liggen en waar de mogelijkheden liggen om ethischer te handelen

Opzet van de ethiektafels

De ethiektafels is de *working title* voor twee halve dagen waarin we de begeleidingsethiek hebben besproken en hebben toegepast op een concrete case. Twee dagen dus voor twee cases:

- Case I op 26 november, betrof de inzet van sensing tegen mobiel banditisme in het outlet center Roermond.
- Case II op 27 november, betrof de inzet van gezichtsherkenning ter ondersteuning van de bestrijding van vandalisme en spreekkoren in de JC Arena, Amsterdam.

De tafels hadden ca. 15 deelnemers, waarvan 5 de vaste voorbereiding en begeleiding vormden, op beide dagen. Vanuit politie was er vertegenwoordiging van operaties, programmamanagement Intelligence, Politieacademie, de FG, Directie operaties en directie IV waaronder de Gegevensautoriteit. De ethiektafels zijn door twee specialisten¹ van ECP begeleid.

Het model voor begeleidingsethiek

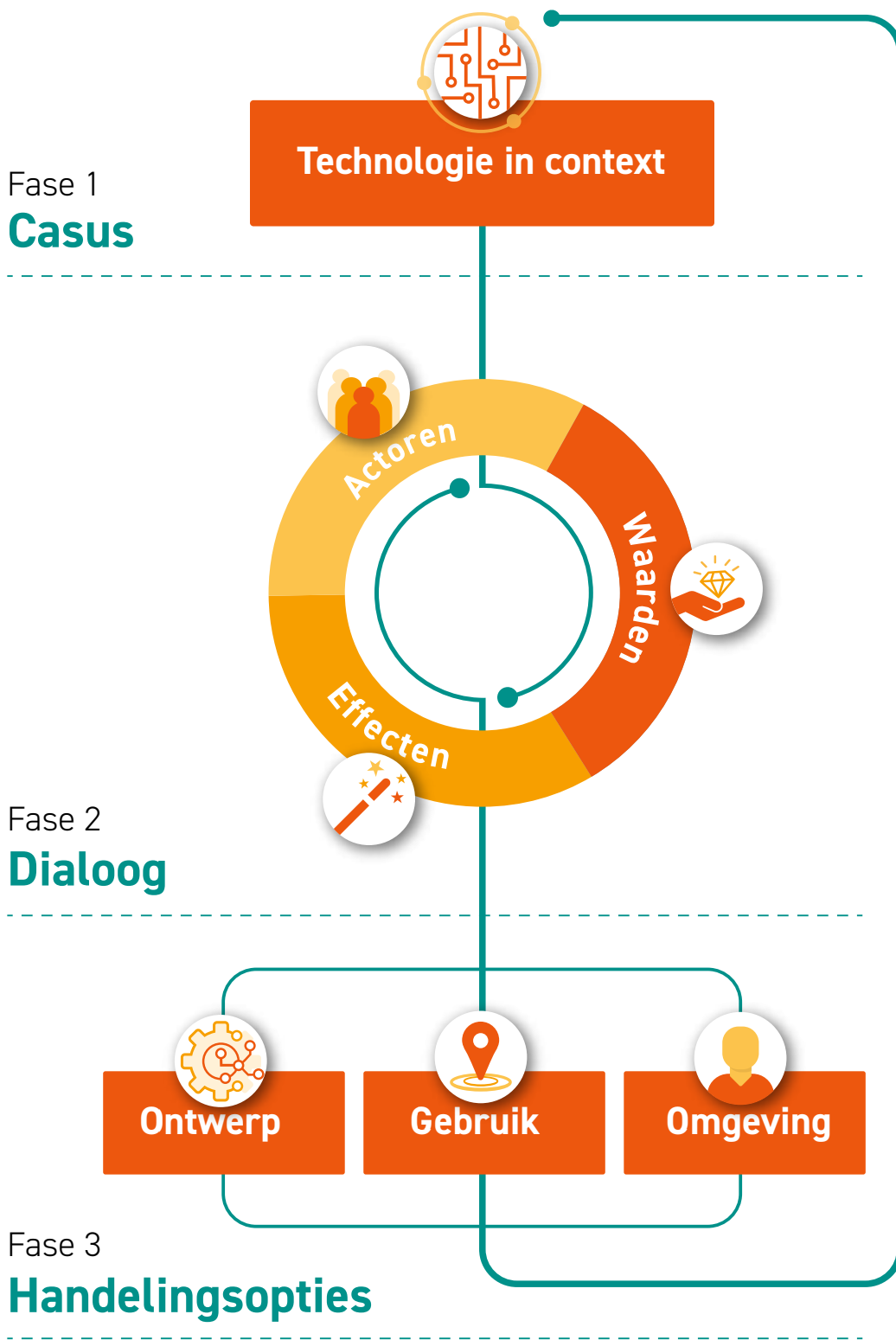
De aanpak op begeleidingsethiek is volgens het model van ECP op te delen in drie fases;

- Fase 0: introductie over doelstelling en toelichting op het model en het gedachtegoed daarachter;
- Fase 1: toelichting op de technologie en de context waarin die technologie wordt toegepast;
- Fase 2: een verkenning van de actoren, waarden en effecten die een factor zijn bij de inzet van deze technologie, in deze context;
- Fase 3: ontdekken van handelingsopties voor deze specifieke context, vanuit de waarden en effecten die zijn vastgesteld. In deze fase wordt antwoord gegeven op de vraag; HOE kan deze techniek in deze context worden toegepast, op een wijze die recht doet aan de waarden die we hebben benoemd. Hoe kunnen we waarden die onder druk staan, versterken door de wijze waarop we de techniek (terughoudend, anders, duidelijker, etc.) toepassen.

1 Daniël Tijink en Edwin Borst

Modelaanpak begeleidingsethiek

zie <https://ecp.nl/aanpak-begeleidingsethiek> voor digitale versie

CASUS 1

Technologie in context

Technologie: Sensing, Profiling

Context: Bestrijding van mobiel banditisme
in de Outlet Roermond

CASUS 1

Toepassing: Sensing: Profiling

Context: Bestrijding van mobile banditisme in Outlet Roermond

Fase 1: Technologie in context

Het mobile banditisme in de Outlet Roermond bestaat uit criminaliteit zoals zakkenrollerij en winkeldiefstal in georganiseerd verband.

In 2015 is er een samenwerkingsverband ontstaan tussen de gemeente Roermond, het Openbaar Ministerie, de politie Roermond en andere publieke en private partners om tot een integrale aanpak van dit mobiel banditisme te komen.

Uit onderzoek naar de problematiek in Roermond² is gebleken dat de auto het favoriete vervoermiddel is van mobiele bendes uit Oost-Europa, die vaak in Duitsland verblijven en gebruik maken van buitenlandse voertuigen. Om deze vroegtijdig te detecteren, wordt getracht om zo snel mogelijk zicht te krijgen op verdachte voertuigen als ze de gemeente Roermond binnenrijden (barrière inreis) en uitrijden (vergroten heterdaadkracht).

Hiertoe worden een sensornetwerk aangelegd bestaande uit videocamera's van de gemeente, private camera's, ANPR-camera's en nieuwe sensoren zoals geluids- en jammerdetectie. Aan dit netwerk wordt intelligentie gekoppeld om verdachte patronen sneller te herkennen. Door het basisteam Roermond wordt hierop met verschillende interventiemethoden passend gereageerd.

De ANPR wordt ingezet om op kenteken landcodes te herkennen. Het invoeren van een referentiebestand om zelf voertuigen te herkennen is wel mogelijk maar wordt niet ingezet. Daarnaast is uitbreiding mogelijk met ANPR-herkenning op type en model voertuig. Gelet op de grensligging van Roermond en de vele buitenlandse bezoekers, levert dit nog te veel hits op om specifiek te zijn. Daarom wordt een tweede techniek ingezet om het aantal personen in een auto te bepalen, namelijk een detectiesysteem (milimeter wave) voor hartslag. De landcode, de route van aanrijden en het aantal personen in de auto zijn hiermee onderdeel van een profiel waarmee extra aandacht wordt gevestigd op gelijkheid van mobiel banditisme.

- De OPT Roermond zal een doorlooptijd hebben van 3 jaar vanaf het moment dat de OPT operationeel is en de eerste controle van een voertuig door de politie, naar aanleiding van een ANPR hit in het kader van mobiel banditisme, een feit is.
- De juridische basis voor het plaatsen van de ANPR-camera's is gelegen in artikel 3 Politiewet.
- Voor de locaties van de camera's is een afzonderlijk cameraplan OPT Roermond gemaakt.

2 Kohlen en Theunissen, 2015

Fase 2: Dialoog

Actoren

Politie, alle weggebruikers, subjecten/criminelen, gemeente, rijkswaterstaat, winkeliers, OM, toezicht, politiek, leveranciers sensingapparatuur, slachtoffers, belastingbetaler, alarmcentrale (op terrein), netbeheerders, derden/facilitators, buitenlanders.

negatief

- Waterbedeffect: criminele passen door inzet van deze technologie andere methoden toe, of gaan op een andere locatie aan de slag
- Mensen proberen de sensoren te ontwijken
- Risico op bias
- De focus op gelegenhedsvievers daalt
- Winkeliers gaan minder investeren in veiligheid, freerider gedrag
- Het OM geeft minder prioriteit aan dit type zaken
- Er is meer opvolgingscapaciteit nodig
- Toepassing van deze technologie vraagt iets van vakmanschapontwikkeling van de politie
- Teveel tracking brengt het gevaar met zich mee van massale surveillance (China syndrome)
- Vals positieve bijvangst
- Chilling effect: gedragsverandering bij burgers doordat je in de gaten gehouden zou kunnen worden
- Gemeente gaat investeren hierin, waardoor dit geld niet aan andere dingen wordt besteed
- Het imago van het outlet center loopt schade op vanwege de associatie met criminele zaken
- Bezorgdheid bij burgers (sta ik nu ergens geregistreerd?)
- Function creep: worden de data wanneer het zo uitkomt ook gebruikt voor andere doeleinden?
- Criminalisering van de burger. Dingen die voorheen onopgemerkt gebleven, worden na opgemerkt, ook kleine overtredingen.
- Minder vertrouwen in politie

Effecten

positief

- Het aantal winkeldiefstallen neemt af
- Betere beveiliging van burgers
- Door toepassing van deze technologie ontstaat er een grotere afzetmarkt, daardoor ontstaat meer innovatie
- Meer vertrouwen in politie
- Effectievere politie-inzet, waardoor de politie aandacht kan besteden aan andere zaken

Waarden

De relevante waarden zijn door de facilitators gedestilleerd uit de beschreven effecten en gepresenteerd aan de deelnemers. Aan hen is gevraagd om de belangrijkste te selecteren. Voor casus nr. 1 waren dat:

- Veiligheid: vervulling van de politie van haar taak in het creëren van een veilige omgeving
- Gelijkheid: gelijk behandelen in gelijke gevallen van alle burgers
- Efficiëntie: doelmatige en proportionele inzet van politiemiddelen
- Privacy: garantie dat privacywetten niet geschonden worden
- Openheid/transparantie: passende communicatie die duidelijk maakt waarom en hoe de politie deze technologie inzet
- Overige waarden die uit genoemde effecten gedestilleerd zijn:
 - Rechtvaardigheid
 - Rechtsgelijkheid
 - Eerlijke verdeling van belastinggeld
 - Eerlijke concurrentie
 - Innovatie
 - Vakmanschap
 - Recht op anonimiteit
 - Autonomie, recht om vrij te bewegen
 - Effectiviteit
 - Vertrouwen
 - Integriteit
 - Rechtmatigheid
 - Leefbaarheid
 - Lef/moed

Fase 3: Handelingsopties

In fase 3 hebben de (breakout) groepjes zich gebogen over de handelingsopties die er voor politie zijn om deze technologie (sensor netwerk) in deze context (mobiel banditisme in Roermond) op een wijze in te zetten die uitdrukking geeft aan de waarden die we belangrijk vinden c.q. die waarden beschermt.

Dus concreet: Als we een belangrijke waarde (zoals bijvoorbeeld gelijkheid) identificeren,

... hoe ontwerpen we de techniek dan zo, dat deze waarde beschermd wordt (Techniek, groep 1)

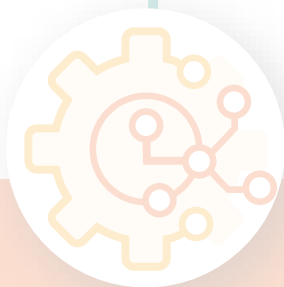
.... hoe richten we de omgeving en procedures hiertoe in (Omgeving, groep 2)

... hoe gebruiken we de techniek dan in de praktijk

Met betrekking tot de inzet van Sensing in Roermond leverde dat de volgende handelingsopties op:

Technologie

- Kwaliteitseisen stellen aan leveranciers. Wanneer de politie als afnemer transparantie eist, dan is er economische incentive om dat mee te nemen in de ontwikkeling.
- Heldere vastlegging van het proces hoe technologisch gezien profielen waarop het systeem alarm slaat tot stand komen, en dit toetsen aan het kwaliteitskader
- Beter beveiligen, autoriseren en zo nodig anonimiseren van persoonsgegevens
- Controleren of zo weinig mogelijk data gebruikt wordt in het construeren van profielen. Waarschijnlijk kunnen elementen weggelaten worden omdat statistisch blijkt dat het minder toevoegt. Er moet statistisch verantwoord kunnen worden waarom bepaalde punten in het profiel gehandhaafd blijven, en deze verantwoording moet vastgelegd worden zodat deze toetsbaar is.

Ontwerp

Gebruik

Omgeving

- Vastleggen afspraken over de voorwaarden van gebruik van sensing.
- Stoptrigger definiëren: wanneer stoppen we met inzet van deze technologie? Bij een gedaald aantal misdrijven?
- Actief de samenwerking en dialoog opzoeken met leveranciers, bestuurders, winkelend publiek, etc. Met hen daarbij ook de taakstelling van de politie bespreken: is het oplossen van dit probleem de verantwoordelijkheid van de politie? Is de inzet van sensing de juiste?

Gebruik

- Commissie oprichten die in gebruik zijnde profielen toetst
- Voorlichten van burger over inzet van technologie
- Kwaliteit en opleiding van degene die operationeel met deze technologie werken verbeteren, zodat zij weten met welk middel ze aan het werk zijn en de waarde van output beter kunnen inschatten.

Omgeving

CASUS 2

Technologie in context

Technologie: Sensing, Hashing, koppelen persoonsgegevens

Context: Handhaven veiligheid in
Johan Cruijff ArenA Amsterdam

Casus 2

Toepassing:	Sensing: Gezichtsherkenning, Hasing en koppeling persoonsgegevens
Context:	Handhaving veiligheid in de Johan Cruijff Arena Amsterdam

Fase 1: Technologie in context

De Johan Cruijff Arena (JC Arena) heeft in mei 2019 besloten tot toepassing van technologie voor gezichtsherkenning voor personeelsregistratie, toegangscontrole en dienstverlening (betaling). Daarnaast zet JC Arena camera's in voor bewaking van veld en tribunes en om ongeregelde en strafbare gedragingen te kunnen registreren.

Het FieldLab Technologie en Data is een samenwerking van Politie met de Gemeente Amsterdam, de JohanCruijffArena en TNO. In deze samenwerking worden de twee technieken gecombineerd. De camerabewaking wordt verrijkt met de mogelijkheid van gezichtsherkenning, waardoor bij incidenten de betrokkenen kunnen worden geïdentificeerd. De gezichtsherkenning wordt dus toegepast op de brede groep bezoekers van de JC Arena met als doel personen te identificeren die zich schuldig (lijken te) maken aan strafbare gedragingen. Op basis van de beelden en de de identificatie van de persoon wordt vervolgens een koppeling gelegd met de persoonsgegevens op het ticket. Met deze gegevens doet JC Arena aangifte bij politie. Wanneer de beelden bij politie leiden tot een redelijk vermoeden van een een strafbaar feit, vordert politie de beelden.

Gezichtsherkenning vormt een forse inbreuk op de privacy en valt in deze toepassing ook onder de verwerking van bijzondere categorie van persoonsgegevens. Het FieldLab Technologie en Data past daarom een aantal technieken toe waarmee de impact op de privacy voor een brede groep wordt beperkt.

Dat werkt als volgt; Bij registratie van de bezoeker wordt van het gezicht een foto gemaakt en de biometrische gegevens (verhoudingsgetallen) worden vastgelegd. De foto wordt na afloop van de wedstrijd vernietigd en de verhoudingsgetallen worden versleuteld bewaard. Het ticketnummer met persoonsgegevens wordt gekoppeld aan dit getal.

De opzet is dat het gezicht nog wel te herkennen is aan een andere foto van die persoon, (want daar zijn de gelaatsverhoudingen hetzelfde) maar niet te reconstrueren vanuit die verhoudingsgetallen. De herkenning is ook niet absoluut, omdat verschillende personen soms ook bijna dezelfde gelaatsverhoudingen hebben. Het geeft dus een indicatie (kans) dat het om dezelfde persoon gaat en filtert een groot aantal mensen weg om wie het op de foto waarschijnlijk niet gaat.

Fase 2: Dialoog

Actoren

Gemeente Amsterdam (Burgemeester en wethouders), ArenA, politie, bezoekers, ontwikkelaar van technologie, stewards/beveiliging, *false positives*, omgeving ArenA (ondernemers), medewerkers ArenA, netwerkbeheerders, minderjarige bezoekers, passanten, TNO/wetenschap, TADA/Bits of Freedom, burgers, slachtoffers en daders.

Effecten

positief

- Veilig gevoel bij bezoekers
- Vergroting van pakkans
- Positieve effecten voor andere omgevingen: ontstaan van nieuwe standaard
- Digitaal vertrouwen groeit

negatief

- Maatschappelijk onbegrip
- Bezoekers willen niet op de foto, wat doorstroom bemoeilijkt
- Gevoel van totale surveillance
- Ontstaan van false positives
- Positieve gedragsbeïnvloeding
- Meer werk voor politie
- Hogere kosten
- Function creep: verlaging van de gebruiksdrempel
- Bezoekers die niet op de foto willen, kunnen niet naar binnen
- Taakverschuiving van private naar publieke actoren
- Chilling effect: bezoekers zullen zich anders gedragen, omdat ze weten dat ze gemonitord worden
- Afschrikking
- Privacy bezoekers in het geding. Hoe lang wordt data bewaard?
- Internationale verdragen: kunnen bijvoorbeeld de Amerikanen dit opvragen?

Waarden

De relevante waarden zijn door de facilitators gedestilleerd uit de beschreven effecten en gepresenteerd aan de deelnemers. Aan hen is gevraagd de belangrijkste te selecteren. Voor casus nr. 2 waren dat;

- Transparantie/openheid: is het bezoekers van het stadion en andere betrokkenen helder hoe en wanneer de technologie toegepast wordt?
- Proportionaliteit/subsidiariteit: de juiste middelen inzetten voor de juiste doelen
- Vertrouwen: het blijven behouden van het vertrouwen dat burgers in de politie hebben
- Veiligheid: het kunnen garanderen van een veilig stadion. Over deze waarde was discussie, gezien het feit dat het stadion niet behoort tot de openbare ruimte.

Overige waarden die uit genoemde effecten gedestilleerd zijn:

- Efficiëntie
- Vrijheid
- Juiste inzet van publieke gelden
- Autonomie
- Privacy
- Effectiviteit
- Innovativiteit
- Soevereiniteit
- Integriteit
- Moed
- Dienstbaarheid

Fase 3: Handelingsopties

Ook de tweede dag hebben in fase 3 de (breakout) groepjes zich gebogen over de handelingsopties die er voor politie zijn om deze technologie (gezichtsherkenning met hashing en koppeling ticketnummer) in deze context (veiligheid JC Arena) op een wijze in te zetten die uitdrukking geeft aan de waarden die we belangrijk vinden c.q. die waarden beschermt.

Dus opnieuw, bij elke waarde die we identificeerden

... *hoe* ontwerpen we de techniek dan zo, dat deze waarde beschermd wordt (Techniek, groep 1)

.... *hoe* richten we de omgeving en procedures hiertoe in (Omgeving, groep 2)

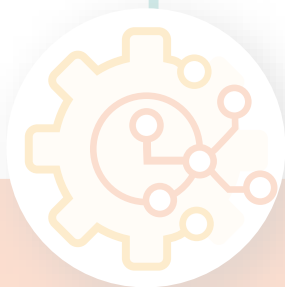
... *hoe* gebruiken we de techniek dan in de praktijk (Gebruik, groep 3)

Met betrekking tot de inzet van gezichtsherkenning, hashing en de koppeling met ticketnummer in de context van bestrijding van vandalisme en spreekoren in JC Arena leverde dat de volgende handelingsopties op:

Technologie

- Toezichthouder op sleutels die gebruikt worden in gezichtsherkenningstechnologie
- Investeren in technologie om dezelfde accurateheid voor alle rassen te garanderen
- Vastleggen waar data wordt opgeslagen en hoe lang
- De beschreven technologie is een voorbeeld van technology by design. Hij maakt een onmiddellijke wiskundige vertaling van profielen, die niet herkenbaar zijn, behalve bij confrontatie van een nieuwe foto. In principe heeft deze technologie de voorkeur boven klassieke gezichtsherkenningstechnologie.
- Zorg voor een minimale bewaartijd voordat ze wiskundig worden bewerkt.

Ontwerp

Gebruik

Omgeving

- Openheid/transparantie: communicatie richting alle betrokkenen, ook richting belangenclubs, bezoekers en buurtbewoners. Daarbij ook communiceren dat deze methode een verbetering is ten opzichte van hoe het nu gebeurt, aangezien dit een privacyvriendelijke methode is.
- Vrijheid/autonomie en proportionaliteit/subsidiariteit garanderen door alleen bij bepaalde evenementen, bij bepaalde vakken toe te passen. Tactisch kan gericht te werk gegaan worden, doordat het niet nodig is de hele groep te isoleren.

Gebruik

- Helder krijgen of het om een commerciële toepassing of publieke handhavingstaak gaat, en de ArenA laten vastleggen waar ze de technologie voor gebruiken. Zijn dat publieke taken? Hierbij de verantwoordelijkheden duidelijk krijgen: de ArenA doet de beveiligingsorganisatie, de politie vervult haar publieke taak
- Trainen van de beveiligers die de technologie gebruiken. Wat kan ermee, zijn er juridische grenzen? Zijn er mensen met een geheimhoudingsplicht?

Omgeving

Evaluatie

Aan het einde van beide workshops hebben de deelnemers terugkoppeling gegeven op de casus en de methode.

Methode

- Het voeren van de discussie was een mooie start voor het breder agenderen en in uitvoering brengen van ethiek
- Inhoudelijk waardevolle en prettige methode Deelnemers gaven aan hiermee snel up-to-speed te kunnen raken de diepte in te kunnen met de casus. De diverse samenstelling van de groep kwam voldoende aan bod en meerdere deelnemers gaven aan nieuwe inzichten te hebben opgedaan.
- Van discussie naar dialoog door focus op handelingsopties
- Omdat de methode in de basis gericht is op het inventariseren van handelingsopties en niet op het bediscussiëren, werd het geen poging elkaar te overtuigen, maar werd er vanuit een hoger doel informatie uitgewisseld. Zo kwam er veel meer informatie op tafel en konden mensen ook verder kijken dan hun eigen positie of standpunt. Dit werd als positief punt ervaren.
- Workshop vergroot bewustzijn deelnemers van ethische aspect van politiewerk Men vond het ook waardevol dat er überhaupt eens tijd gemaakt werd om op een gestructureerde wijze zo'n case te bespreken. Hier is in de dagelijkse werkzaamheden nauwelijks tijd voor. Bijkomend effect van de bijeenkomsten is dat het bewustzijn rond ethische aspecten van het politiewerk toeneemt.
- Behoeftte aan meer feitelijke informatie over de casus. Deelnemers gaven aan behoefte te hebben aan een uitgebreidere inhoudelijke toelichting door de casushouder van de casus, daar was nu beperkt tijd voor. Men benoemde dat het maken van een ethische afweging beter mogelijk is wanneer vooraf duidelijk is wat de feiten zijn in de casus. Dit geldt niet alleen voor de omstandigheden of de technologische kenmerken, maar ook voor het kader qua wetgeving. In de tweede workshop was hier al meer aandacht voor.
- Methode neigt naar focus op risico's, minder op kansen Het inventariseren van effecten neigt snel naar het vermijden van risico's bij het inzetten van een technologie, waardoor het benutten van kansen naar de achtergrond verdwijnt. Door daar aandacht op te vestigen wordt dat wel evenwichtiger, maar het hoort deels bij de inzet van nieuwe technologieën,
- Mate van volwassenheid technologie speelt een belangrijke rol
- Per technologie verschilt de mate van volwassenheid en de manier waarop zij al wordt toegepast binnen de politie. Deelnemers suggereerden dat de methode ook toegepast kan worden op toekomstige technologieën, of op technologieën die al wel verder ontwikkeld zijn, maar nog niet getest. Het is ook goed mogelijk voor bestaande technologieën, want de meeste technologieën blijven zich ontwikkelen en ook na veelvuldige toepassing kunnen in omgeving en gebruik aanpassingen aanpassingen worden gemaakt die het gebruik ethischer maken.
- Betrekken van juiste actoren is essentieel Deelnemers benoemden in beide sessies dat er tijdens de sessie diverse en specialistische kennis vanuit de politie aanwezig was, waarbij ieder ook duidelijk zijn of haar eigen "taal" inbrengt, wat tot nieuwe inzichten leidt. Tegelijkertijd blijft het perspectief hierdoor wel voornamelijk intern gericht. Het uitnodigen van actoren van buiten de politieorganisatie bij dergelijke sessies kan tot meer draagvlak en frisse perspectieven leiden.

Te verkennen vervolgacties

Aanpak begeleidingsethiek als trainingsmethode

Mensen die deelnamen aan de workshop krijgen een concrete manier van toegepast ethische denken aangeleerd. Dit kan een vaardigheid zijn die breed binnen de politie zou kunnen worden ingezet en bijvoorbeeld onderdeel kunnen worden van het leiderschapscurriculum.

Aanpak gebruiken in teams

Een behoorlijk aantal mensen gaf aan de aanpak wel te willen gebruiken in het eigen team. Dat kan een innovatieteam zijn, een juridisch team of een bepaalde afdeling van de politie. Dat lijkt goed mogelijk. Er moet uiteraard in goed overleg worden bepaald wat dan de doelstelling is om de aanpak daarop te tunen. Mogelijk kunnen handelingsopties dan omgezet worden in handelingskeuzes.

Verder uitwerken handelingsopties

De methode werkt effectief bij het in kaart brengen van de verschillende actoren, waarden en effecten, en hoe deze vertaald kunnen worden naar concrete handelingsopties. De volgende stap is nu vanuit de geïnterpreteerde handelingsopties de volgende stap te maken naar een selectie uit deze handelingsopties die het kader gaan vormen voor de mensen die dit in de dagelijkse praktijk gaan toepassen. Hierbij dient eveneens bepaald te worden wie de hiervoor benodigde autorisatie zou moeten uitvoeren. Dus op welk niveau in de organisatie handelingsopties worden gecodificeerd.

Ethiekfabriek

Uit de verschillende sessies komen handelingsopties. Die zouden verder geanalyseerd en verwerkt kunnen worden en de meest relevante en aansprekende zouden binnen de politie verspreid kunnen worden. Als je met een technologie werkt, heb je dan aan bepaalde opties gedacht die je uit kunt voeren om het ethischer te maken.

De aanpak als communicatiemiddel

De politie kan haar werk alleen doen op basis van vertrouwen van de samenleving. Dat vertrouwen wordt bepaald door de techniek die we inzetten, maar ook door de wijze waarop we de verantwoorde inzet toetsen. Het is daarvoor belangrijk goed in gesprek met de samenleving te zijn. Het doorlopen van de aanpak begeleidingsethiek met meerdere partijen, gefaciliteerd door een onafhankelijke partij kan daar aan bijdragen.

Faciliteren methode door politie

In deze pilot is de methode getest onder een geselecteerde groep van betrokkenen. De vraag is hoe dit voor volgende casussen dient te gebeuren. Een mogelijkheid zou zijn om een aantal functionarissen binnen de politie te trainen in het toepassen van deze methode, zodat deze kennis binnen de organisatie aanwezig is. Dit zou stapsgewijs kunnen: in eerste instantie met coaching vanuit ECP, waarbij de begeleiding in intensiteit afneemt tot deze methode voldoende geborgd is binnen de politieorganisatie.

Dank aan de volgende partners en collega's

Voor inbreng van een casus

- Ido Nap (casus 1)
- Mark Wiebes (casus 2)

Voor deelname

- Anna .Ganghetti
- Carlos Gorsira
- Clemens de Waal
- Ed Belt
- Erna Mezach
- Esther Hof
- Famke van Spaendonk
- Bianca Heuser
- Ben de Heuvel
- Ido Nap
- Jan ter Mors
- Joris Boumans
- Katinka Knops
- Kelly Vink, OM
- Kirsti Schuiling
- Marieken Westerink
- Mark Zoetekouw
- Peter van der Noort
- Richard Vriesde
- Sanne Smit
- Stéphan Jongmans
- Teun Visscher
- Theo van der Plas (voorzitter)

Organisatie en begeleiding

- Daniel Tijink (ECP)
- Edwin Borst (ECP)
- Bianca Kwant
- Gerbrand Mijzen
- Ido Nap
- Peter van der Noort
- Theo van der Plas

© 2019 uitgave van
Politie

in samenwerking met
ECP | Platform voor de Informatiesamenleving

Rapport: Gerbrand Mijzen, Politie
Verslag: Edwin Borst, ECP

Vragen aan de politie over de ethiektafel kunnen worden gericht aan
Politie | Staf korpsleiding | Gegevensautoriteit
Nieuwe uitleg 1, Den Haag
gerbrand.mijzen@politie.nl
T: (+31) 613018679
E: gerbrand.mijzen@politie.nl

Vragen aan ECP over begeleidingsethiek kunnen worden gericht aan
ECP | Platform voor de Informatiesamenleving
Overgoo 13, Leidschendam
T: (+31) 70 41 90 309
E: info@ecp.nl
W: www.ecp.nl

